

не *суддею-людиною*, а *електронним суддею*. Зрозуміло, що електронний суддя не може бути корумпованим або таким, що зазнав втоми від великої кількості розглянутих справ.

Отже, можна зробити припущення про те, що використання у чинному процесуальному законодавстві окремим елементів так званого електронного суду може розглядатися лише як певний проміжний етап розвитку судочинства, що звершиться створенням та діяльністю в певних категоріях справ *електронного судді*.

Підсумовуючи наведене, можна стверджувати, що дослідження в сфері *правової футурології* можуть бути спрямовані на відшукування й інших перспективних проблем у розвитку права та його окремих складових. Власне, своєчасне виявлення цих проблем та пропонування способів їх подолання вже є тим результатом, що виправдовує факт існування *правової футурології* як окремої галузі знань юридичної науки, тим більше, що можливе створення останньої не перешкоджатиме подальшому використанню методу правового прогнозування іншими галузевими науками.

Одержано 15.04.2018

УДК 347.77

Олена Вікторівна Піхурець,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7512-951X>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ДОМЕННЕ ІМ'Я

Існує безліч проблемних та не менш актуальних питань, що стосуються правового регулювання відносин, пов'язаних зі здійсненням прав на об'єкти права інтелектуальної власності. Наявність ефективної правової охорони права інтелектуальної власності є важливою умовою динамічного розвитку інноваційної економіки будь-якої країни. Формування глобальної мережі та стрімка інформатизація суспільства неминуче призвело до виникнення нових правових конфліктів, вирішення яких ускладнено через відсутність спеціального національного законодавства і неоднозначного застосування судами загальних норм права. Одним з найбільш поширених і специфічних конфліктів такого роду є доменні спори, що виникають у зв'язку з використанням доменних імен як в мережі Інтернет так і поза її межами.

Як показує правозастосовна практика, саме законодавча не визначеність не дозволяє в повній мірі забезпечити захист правоволодільців доменів. Особливо коли справа стосується використання у домені відомих прізвищ чи імен політиків, діячів науки та мистецтва, коли мова йде про конфлікти навколо загальновідомих торговельних марок, географічних зазначень та комерційних найменувань, тощо. На практиці вважають за краще викуповувати домени, ніж звертатися до суду за захистом своїх прав.

Домен є фундаментом цифрових технологій та необхідним елементом адресації в мережі Інтернет, дозволяє замінити IP-адресу, що складається з довгої цифрової послідовності, більш інформативним словесним позначенням, що ідентифікує веб-сайт та

адресу електронної пошти, і, відповідно, їх рекламує, та сприяє залученню цільової аудиторії. Для зручності запам'ятовування і сприйняття була створена доменна система імені (Domain Name System – DNS), яка дозволяє зіставити абстрактне, але більш інформативне символічне (словесне) позначення – ім'я (gov.ua) і конкретну IP-адресу в мережі Інтернет, що являє собою набір цифр, розділених крапками (198.198.689.200). Домен може вказувати на характер (зміст) інформації, розміщеної на відповідному сайті, або на його власника (наприклад, toyota.com або court.gov.ua).

Ця властивість домену стала особливо важлива з огляду на розвиток ринку електронної комерції і зумовило його високу економічну цінність. Домен став цінним активом для бізнесу, права на нього є предметом різних договорів. Сьогодні вартість домену, що представляє собою загальноживане слово, може становити суму, що сягає майже \$ 100 млн, та можна порівняти з вартістю інших об'єктів права інтелектуальної власності, таких як торговельні марки. Найдорожчі домени належать до найпопулярнішої доменної зони – .com. Так, були продані LasVegas.com за \$ 90 млн в 2005; Carinsurance.com за \$ 49,7 млн в 2010; Insurance.com за \$ 35,6 млн в 2010; VacationRentals.com за \$ 35 млн в 2007; PrivateJet.com за \$ 30,1 млн в 2012; Internet.com за \$ 18 млн в 2009; Insure.com за \$ 16 млн в 2009; Sex.com за \$ 14 млн в 2014; Fb.com за \$ 8,5 млн в 2010 [1; 2].

У той же час, відсутність законодавчої регламентації відносини щодо доменів, як різновиду об'єктів права інтелектуальної власності, не суперечить твердженню про можливість поширення на нього правової охорони цивільним законодавством. Так, відповідно до ст. 420 ЦК України можуть отримати охорону і інші не вказані в цій статті об'єкти права інтелектуальної власності, оскільки зазначений перелік результатів інтелектуальної, творчої діяльності та прирівняних до них об'єктів є відкритим. В науці цивільного права існує багатоаспектність розуміння, щодо поняття домену та сутності прав на нього, які в деяких випадках є взаємовиключними. Існує точка зору, якої дотримується більшість вчених, що доменне ім'я за своєю юридичною природою слід віднести до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг[3; 4]. Хоча законодавчо це не передбачено, але є допустимими.

Так, в ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» визнається можливість віднесення доменів до засобів індивідуалізації, а саме, доменне ім'я – ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті [5]. По суті, домен – це символ, що індивідуалізує, та за допомогою введення якого користувач отримує доступ до певного Інтернет-ресурсу, до конкретної IP-адреси, символічним позначення, якого і є. Отже, домен це ще один із способів індивідуалізації [6, с. 886]. Схожу позицію займає і А. Кодинець, який розглядає домен як словесне позначення, що використовується для ідентифікації інформаційного простору і орієнтації користувачів у мережі, пошуку інформації про товари, послуги, характер, сферу діяльності юридичної або фізичної особи [7, с. 18].

Визнання права на домен на законодавчому рівні є необхідною умовою належного захисту прав та інтересів його володільця. Але не менш важливо забезпечити обіг доменів. Динамічність Інтернету повинна враховуватися правом, це стосується і забезпечення оборотоздатності доменів. На сьогоднішній день законодавство не передбачає виключного права на домен, але і не містить будь-яких обмежень для їх обороту. Пункт 1 ст. 179 ЦК України встановлює, що об'єкти цивільних прав можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином, якщо вони не вилучені з цивільного обороту або не обмежені в обороті, або не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи. Такі вилучення або обмеження щодо

доменів на цей час відсутні. Виключне право на використання домену має перш за все економічну цінність[8].

Володілець (користувач або адміністратор) домену має право самостійно визначати способи його використання (розмістити рекламу, сайт про послуги і / або товари, зробити доступ платним або безкоштовним, надати використання домену, продати його тощо). Виходячи з ст. 424 ГК України, особи на ім'я якої зареєстрований домен, належить виключне право використовувати його у будь-який спосіб, що не суперечить закону, в тому числі для ідентифікації інформаційних ресурсів і / або систем в мережі Інтернет, виділення нових доменів в складі адресного простору, на яке вказує домен. А також виключне право дозволяти використання домену, перешкоджати неправомірному використанню, в тому числі забороняти таке використання та інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом. Майнові права інтелектуальної власності можуть відповідно до закону бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договору застави та інших зобов'язань, а також використовуватися в інших цивільних відносинах.

Також допускається використання в якості домену імені, що схоже з ім'ям фізичної особи. В мережі Інтернет досить поширені конфлікти доменів з іменами відомих фізичних осіб. На думку В. О. Калятіна, при виникненні такого роду конфлікту права на суміжні об'єкти необхідно застосовувати положення про зловживання правом [9, с. 144]. В таких випадках Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO) допускає скасування реєстрації та передачу (безоплатну) домену заінтересованій особі, та коли він є схожим до ступеня змішування чи введення в оману з іменем відомої людини та якщо він використовується з комерційною метою. Так, згідно з рішенням WIPO домен *carlosslimhelu.com* був визнаний таким, що зареєстрований з недобросовісною метою і має бути переданий бізнесменові Карлосу Слім Елу (*Carlos Slim Helu*) безкоштовно. Хоча раніше йому Ахмад Руслі (*Ahmad Rusli*), що першим зареєстрував даний домен, пропонував Карлосу Слім Елу викупити його за \$ 55 млн, а в разі відмови погрожував розмістити на цьому домені порносайт [10]. Якщо ж на сайті розміщується «нейтральна» інформація, наприклад неофіційний фан-клуб або щось подібне, то домен, швидше за все, залишається у первісного володільця. Саме так було з доменами, на які раніше претендували Стінг, Кевін Спейсі, Том Круз, Скарлетт Йоханссон і ряд інших знаменитостей.

Можливість вільного вибору, доступність і простота реєстрації та майже неконтрольоване використання доменних імен породжує конфлікти через поширення зловживанням права на домени. З моменту, як Інтернет набув популярності виникло таке явище як кіберсквоттинг (англ. *cybersquatting* – кіберзахват або захоплення доменів), що представляє собою форму недобросовісної поведінки, при якій майбутній адміністратор реєструє домен не з метою використання у своїй діяльності, а маючи намір отримати вигоду з перепродажу або надання його в користування потенційному володільцю ідентичного або схожого до ступеня змішування засобу індивідуалізації або іншої зацікавленій особі і тим самим блокує можливість останнього приймати участь у Інтернет-відносинах під своїм власним ім'ям, комерційним найменуванням або торговою маркою, географічним зазначенням, тощо. Кіберсквоттинг завдає відчутної шкоди, як потенційному володільцю, так і іншим особам, вводячи користувачів мережі в оману щодо реального виробника продукції або постачальника послуг. Недосконалість законодавства довгий час не дозволяла адекватно захистити інтереси правоволодільців, чим і користувалися недобросовісні адміністратори доменів імен, примушуючи до викупу домену за завищеними цінами або ж обманюючи користувачів мережі Інтернет, використовуючи довіру останніх до певної особи або марки.

Дана проблема на сьогоднішній день частково вирішена завдяки судовій практиці, яка є досить обмежена. В цілому, суди вказують на обґрунтованість вимог не допускати ідентичності та схожості доменних імен і суміжних об'єктів. Узагальнюючи, можна виділити найбільш поширені рішення судів України в доменних спорах на прикладі конфлікту з торговельною маркою:

- заборонити використання доменних імен шляхом їх адміністрування, в зв'язку з порушенням виключних прав на торговельні марки;
- заборонити використання торговельної марки в доменному імені і переделегувати домен на користь правоволодільця марки;
- визнати адміністрування домену з використанням торговельної марки порушенням виключних прав правоволодільця даної марки, актом недобросовісної конкуренції і зловживанням правом, і, як наслідок, заборона використовувати торговельну марку в домені.
- відмінити делегування (передачу) доменного імені, що було здійснено з порушення законодавства України;
- визнати використання спірного домену, схожого до ступеня змішування із зареєстрованою торговельною маркою, як перешкоду у реалізації правоволодільцем марки дій щодо самостійної реєстрації такого домену.
- визнати використання домену, схожого до ступеня змішування із зареєстрованою торговельною маркою неправомірним і таким, що вводить в оману споживачів.

Наприкінці, варто відзначити, що механізм вирішення доменних спорів є трудомістким, проблематичним і недостатньо врегульованим законодавством України. В ЄС нарівні з судами діє механізм альтернативного врегулювання доменних спорів у позасудовому порядку. Дані спори розглядаються за процедурою Уніфікованої політики вирішення спорів про доменні імена (UDPR), розробленої BOIB і прийнятої ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers), що поширюється на домени верхнього рівня, такі як «.com», «.net», «.org» і деякі інші. На домен «.ua» процедура UDPR не поширюється. Тому рішення судів в Україні досить різноманітні, аж до арешту та конфіскації домену, і наочно показують слабе уявлення про природу доменного імені.

Список бібліографічних посилань

1. Shontell A., D'Onfro J. Million-dollar URLs: The most expensive domain names of all time // Business insider. URL: <http://www.businessinsider.com/most-expensive-domain-names-of-all-time-2015-7#other-expensive-domain-names-not-listed-by-dnjournal-either-because-they-were-sold-prior-to-2003-or-other-assets-were-sold-with-the-domains-38> (дата звернення: 11.04.2018).
2. Storm faster everything // NimbusHosting. URL: <https://www.nimbushosting.co.uk/> (дата звернення: 11.04.2018).
3. Калятин В. О. Проблемы правового регулирования доменных имен в гражданском законодательстве // Center Bereg: юридический портал. URL: <http://www.center-bereg.ru/h1791.html> (дата звернення: 11.04.2018).
4. Серго А. Правовое регулирование доменных имен. *Хозяйство и право*. 2010. Прил. № 3. 48 с. URL: http://www.hozpravo.ru/archive/2010/2010_3_p.pdf (дата звернення: 11.04.2018).
5. Про охорону права на знаки для товарів та послуг : закон України від 23.12.93 № 3989-12 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12> (дата звернення: 11.04.2018).
6. Майданик Н. І. Право на доменне ім'я в мережі Інтернет // Аномалії в цивільному праві України : навч.-практ. посіб. / відп. ред. Р. А. Майданик. Київ : Юстініан, 2007. 912 с.
7. Кодинець А. Цивільно-правові аспекти реалізації суб'єктивних прав на доменні імена. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 1 (121). С. 18–21.

8. PAEFFGEN GMBH v. Germany, no. 25379/04, 21688/05, 21722/05 and 21770/05, ECHR, decision as of 18 September 2007 // European Court of Human Rights : сайт. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: \[«002-2549»\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{«itemid»: [«002-2549»]}) (дата звернення: 11.04.2018).

9. Калятин В. О. Доменные имена. М. : ИНИЦ Роспатента, 2002. 187 с.

10. Мексиканский миллиардер отсудил свой домен у мошенника // Право.ru. URL: <https://pravo.ru/interpravo/news/view/6833/> (дата звернення: 11.04.2018).

Одержано 13.04.2018

УДК 347.611

Лілія Іванівна Радченко,

*доцент кафедри цивільного права юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ БАЗОВОГО ПОНЯТТЯ СІМЕЙНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Базовою категорією сімейного права, як з позиції практики, так і теорії завжди була і залишається поняття «сім'я». Сім'я є тим стержнем, навколо якого будуються різні види суспільних відносин, зокрема сімейні. Проте наповнення категорії сім'ї останнім часом певною мірою набуває суттєвих змін, що зумовлює відповідні зміни у законодавстві. Як справедливо зазначає у своїй праці В. І. Труба, зміни, що відбуваються у соціально-правовому житті зумовлюють зміни законодавчого матеріалу. Змінюється правова регламентація суб'єктного складу сімейних правовідносин, змісту суб'єктивних прав та юридичних обов'язків учасників сімейних правовідносин, що вимагає наукового осмислення та обґрунтування подальшого розвитку [1].

Перш ніж звернутись до положень спеціального законодавства, вважаємо за необхідне розпочати із аналізу деяких конституційних принципів, що є необхідною передумовою та правовим базисом для побудови правових конструкцій та категорій, у тому числі і категорії «сім'я». На наше глибоке переконання, саме Конституція є особливим показником у відношенні держави до загальнолюдських цінностей, серед яких виділяємо сім'ю. Однак, звертає на себе увагу певна невизначеність українського законодавця як щодо загальних підходів, принципів до сім'ї, так і до можливого її конституційного оформлення. Загалом у тексті Конституції України сім'я згадується кілька разів; у контексті невтручання в особисте і сімейне життя (ст. 32), права на достатній життєвий рівень (ст. 48), відповідальності за відмову давати показання або пояснення (ст. 63), щодо встановлення засад регулювання шлюбу, сім'ї (ст. 92), забезпечення особистої безпеки судді та членів його сім'ї. Заради справедливості слід підкреслити, що конституційне розуміння сім'ї (ст. 51) у приватноправовому значенні можна вбачати через призму поняття шлюбу, який ґрунтується на вільній згоді жінки і чоловіка. При цьому сім'я, дитинство, материнство і батьківство охороняються державою.

Якщо виходити з позиції вітчизняного законодавства, то сім'я, насамперед, розглядається як соціальний інститут і як союз конкретних осіб (ч. 2. ст. 1 Сімейного кодексу України (надалі – СК України), а ст. 3 деталізує розуміння сім'ї з позиції, що вона є первинним та основним осередком суспільства [3].